

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشگاه آزاد اسلامی

واحد مرودشت

دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد (M.A)

رشته : برنامه ریزی درسی

عنوان:

تحلیل محتوای کتاب تفکر و پژوهش ششم ابتدایی

بر اساس سبک ویلیام رومی

استاد راهنما:

دکتر حجت اله فانی

استاد مشاور:

دکتر عباس قلتاش

نگارش:

شهناز موسوی

تابستان ۱۳۹۲

معاونت پژوهش و فن آوری

به نام خدا

منشور اخلاق پژوهش

با یاری از خداوند سبحان و اعتقاد به این که عالم محضر خداست و همواره ناظر بر اعمال انسان و به منظور پاس داشت مقام بلند دانش و پژوهش و نظر به اهمیت جایگاه دانشگاه در اعتلای فرهنگ و تمدن بشری، ما دانشجویان و اعضاء هیئت علمی واحدهای دانشگاه آزاد اسلامی متعهد می گردیم اصول زیر را در انجام فعالیت های پژوهشی مد نظر قرار داده و از آن تخطی نکنیم:

- ۱- اصل حقیقت جویی: تلاش در راستای پی جویی حقیقت و وفاداری به آن و دوری از هرگونه پنهان سازی حقیقت.
- ۲- اصل رعایت حقوق: التزام به رعایت کامل حقوق پژوهشگران و پژوهیدگان (انسن، حیوان و نبات) و سایر صاحبان حق.
- ۳- اصل مالکیت مادی و معنوی: تعهد به رعایت کامل حقوق مادی و معنوی دانشگاه و کلیه همکاران پژوهش.
- ۴- اصل منافع ملی: تعهد به رعایت مصالح ملی و در نظر داشتن پیشبرد و توسعه کشور در کلیه مراحل پژوهش.
- ۵- اصل رعایت انصاف و امانت: تعهد به اجتناب از هرگونه جانب داری غیر علمی و حفاظت از اموال، تجهیزات و منابع در اختیار.
- ۶- اصل رازداری: تعهد به صیانت از اسرار و اطلاعات محرمانه افراد، سازمان ها و کشور و کلیه افراد و نهادهای مرتبط با تحقیق.
- ۷- اصل احترام: تعهد به رعایت حریم ها و حرمت ها در انجام تحقیقات و رعایت جانب نقد و خودداری از هرگونه حرمت شکنی.
- ۸- اصل ترویج: تعهد به رواج دانش و اشاعه نتایج تحقیقات و انتقال آن به همکاران علمی و دانشجویان به غیر از مواردی که منع قانونی دارد.
- ۹- اصل برائت: التزام به برائت جویی از هرگونه رفتار غیرحرفه ای و اعلام موضع نسبت به کسانی که حوزه علم و پژوهش را به شائبه های غیرعلمی می آلاینند.

معاونت پژوهش و فن آوری

به نام خدا

تعهد اصالت رساله یا پایان نامه تحصیلی

اینجناب شهناز موسوی دانش آموخته مقطع کارشناسی ارشد در رشته مدیریت آموزشی که در تاریخ

۱۳۹۲/۰۴/۱۶ از پایان نامه خود تحت عنوان **تحلیل محتوای کتاب تفکر و پژوهش ششم ابتدایی**

بر اساس سبک ویلیام رومی با کسب نمره **۱۸ / ۵** دفاع نموده ام بدینوسیله متعهد می شوم:

- ۱) این پایان نامه حاصل تحقیق و پژوهش انجام شده توسط اینجناب بوده و در مواردی که از دستاوردهای علمی و پژوهشی دیگران (اعم از پایان نامه، کتاب، مقاله و ...) استفاده نموده ام، مطابق ضوابط و رویه موجود، نام منبع مورد استفاده و سایر مشخصات آنرا در فهرست مربوطه ذکر و درج کرده ام.
- ۲) این پایان نامه قبلاً برای هیچ مدرک تحصیلی (هم سطح، پایین تر یا بالاتر) در سایر دانشگاه ها و موسسات آموزش عالی ارائه نشده است.
- ۳) چنانچه بعد از فراغت از تحصیل، قصد استفاده و هرگونه بهره برداری اعم از چاپ کتاب، ثبت اختراع و ... از پایان نامه داشته باشم، از حوزه معاونت پژوهشی واحد مجوزهای مربوطه را اخذ نمایم.
- ۴) چنانچه در هر مقطع زمانی خلاف موارد فوق ثابت شود، عواقب ناشی از آن را می پذیرم و دانشگاه آزاد اسلامی واحد مرودشت مجاز است با اینجناب مطابق ضوابط و مقررات رفتار نموده و در صورت ابطال مدرک تحصیلی ام هیچگونه ادعایی نخواهم داشت.

نام و نام خانوادگی: شهناز موسوی

تاریخ و امضاء:

دانشگاه آزاد اسلامی

واحد مرودشت

دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد (M.A)

رشته برنامه ریزی درسی

عنوان:

تحلیل محتوای کتاب تفکر و پژوهش ششم ابتدایی

بر اساس سبک ویلیام رومی

استاد راهنما:

دکتر حجت اله فانی

استاد مشاور:

دکتر عباس قلتاش

نگارش:

شهناز موسوی

تابستان ۱۳۹۲

(صورتجلسه دفاع از پایان نامه کارشناسی ارشد «M.A»)

نام و نام خانوادگی: شهناز موسوی در تاریخ: / / رشته: برنامه ریزی درسی
از پایان نامه خود با عنوان:
تحلیل محتوای کتاب تفکر و پژوهش ششم ابتدایی براساس سبک ویلیام رومی
با درجه و نمره ۱۸ / ۵ دفاع نموده است.

نام و نام خانوادگی اعضای هیأت داورى سمت امضاء اعضای هیأت داورى

۱- دکتر حجت اله فانی

استاد راهنما

۲- دکتر عباس قلناش

استاد مشاور

۳- دکتر زارعی

استاد داور داخلی

۴- دکتر

استاد داور خارجی

مراتب فوق مورد تایید است.

مدیر / معاونت پژوهشی

مهر و امضا

تقدیم به

تقدیم به پدر مرحوم ومادر مهربانم که ترنم کلامشان و گرمی دستان پرمهرشان آرامش ستودنی برایم به ارمغان می آورد. تقدیم به جویندگان علم ودانش که مظهر صفا وپاکی وچشمه جوشان حقیقت هستند.

سپاسگزاری

حمدو ثنا ایزدمنان را که همواره موردنواخت دستان پرمهرو کرمش بوده ام. سپاس خداوندی را سزا است که توفیق گام نهادن در مسیر علم را به اینجانب عنایت فرمود. این پژوهش مدیون زحمات بی دریغ اساتید آگاه و بزرگوار جناب آقای دکتر حجت اله فانی استاد محترم راهنما، جناب آقای دکتر عباس قلتاش استاد محترم مشاور می باشم و صمیمانه از ایشان تشکر می کنم. از یاری و مساعدت همکاران شاغل در ناحیه یک آموزش و پرورش و سایر همکارانی که به نحوی در این پژوهش مرایاری نمودند تشکر می نمایم. امیدوارم خداوند یار و یاورشان باشد.

چکیده

پژوهش حاضر با هدف تحلیل محتوا کتاب تفکر و پژوهش ششم ابتدایی با استفاده از تکنیک ویلیام رومی انجام گرفته است. جامعه آماری شامل کتاب تفکر و پژوهش ششم ابتدایی بود. ابزار سیاهه تحلیل محتوای کتاب براساس دستورالعمل ویلیام رومی در طبقه بندی جملات بوده است که پس از تدوین روایی محتوایی آن از دیدگاه ۸ نفر اساتید برآورد و تایید گردید. نتایج نشان داد که کتاب مزبور به صورت غیرفعال، تصاویر کتاب به صورت فعال و پرسش کتاب به صورت غیرفعال ارائه شده است.

کلیدواژگان: تفکر و پژوهش، یادگیری، تحلیل محتوی، تصویر، پرسش، ویلیام رومی.

فهرست مطالب

عنوان

فصل اول – طرح تحقیق

۴	مقدمه.....
۵	بیان مسئله.....
۹	اهمیت و ضرورت تحقیق.....
۹	اهداف تحقیق.....
۹	سوال تحقیق.....
۹	سوالات اصلی تحقیق.....
۹	قلمرو تحقیق.....
۱۰	تعریف نظری و عملیاتی متغیرها.....

فصل دوم – ادبیات و پیشینه تحقیق

۱۲	برنامه درسی.....
۱۴	عناصر برنامه درسی.....
۱۵	محتوای برنامه درسی.....
۱۵	شاخص های انتخاب محتوا.....
۱۷	معیارهای انتخاب محتوا.....
۱۸	رابطه محتوا و هدف.....
۱۸	رابطه محتوا و رغبت.....
۱۸	رابطه محتوا و توان دانش آموزان.....
۱۹	رابطه محتوا و زمان.....
۱۹	رابطه محتوا و سودمندی.....
۱۹	رابطه محتوا و ارتباط عمودی.....
۱۹	رابطه محتوا و ارتباط افقی.....
۲۰	معیارهای لازم در تهیه یک کتاب درسی.....

۲۱	ویژگی های مطلوب کتاب درسی
۲۱	ارزیابی سطح خوانایی متون
۲۲	آموزش ابتدایی در ایران
۲۲	اهداف مقطع آموزش ابتدایی
۲۳	برنامه های آموزشی
۲۳	اهداف کیفی آموزش ابتدایی
۲۳	سیاستها، استراتژی ها و اولویت های مقطع آموزش ابتدایی
۲۴	مشکلات اصلی آموزش ابتدایی
۲۵	جایگاه آموزش و پرورش و اهمیت بازکای کاستی و چالش های آن
۲۵	سطوح انتظارات از نهاد آموزش و پرورش
۲۵	مراحل هشتگانه تحول و ضرورت طی کردن این مراحل
۲۶	سیاستهای کلی ایجاد تحول در نظام آموزش و پرورش کشور (مقام معظم رهبری)
۲۹	کتاب تفکر و پژوهش
۲۹	رویکردهای برنامه درسی کتاب تفکر و پژوهش ششم ابتدایی
۳۰	اهداف برنامه درسی کتاب تفکر و پژوهش
۳۰	اهداف خاص
۳۱	اهداف مشترک
۳۱	انتظارات عملکردی
۳۱	انتظارات عملکردی خاص
۳۲	انتظارات عملکردی مشترک
۳۳	مضامین برنامه تفکر و پژوهش پایه ششم
۳۴	اهداف کلی کار و فناوری در پایه ششم ابتدایی
۳۴	اهداف جزئی کار و فناوری در پایه ششم ابتدایی
۳۵	تحلیل محتوای کتب درسی
۳۷	فرآیندگاه پگزوهش/تصمیم گیری
۳۸	ویژگی های فرآیندگاه پژوهش
۳۸	فرآیندگاه دگرگونی و تحول

۳۸	ویژگی های فرادیدگاه دگرگونی و تحول
۳۸	تفکر و تعقل
۳۹	تعقل
۳۹	ایمان
۴۰	علم
۴۰	عمل
۴۱	اخلاق
۴۱	حوزه تربیت و یادگیری
۴۲	معنای لغوی عقل
۴۲	اهمیت تفکر ارزشمند
۴۳	مبنای تفکر ارزشمند
۴۳	معرفت و ایمان به خدا
۴۳	انگیزه الهی در تحقیق و پژوهش
۴۶	ارزشمندی موضوع تفکر
۴۶	ارزشمندی قاعده تفکر
۴۸	بسترها و عوامل فردی خانوادگی تفکر خلاق
۴۹	حل مسئله
۴۹	فنون حل مسئله
۵۱	الگوی حل مسئله
۵۱	ویژگی های الگوی حل مسئله
۵۱	مراحل اجراء الگوی مسئله
۵۲	انواع مسئله
۵۲	تصمیم های برنامه ریزی شده
۵۲	تصمیمهای برنامه ریزی نشده
۵۲	موقعیت های حل مسئله
۵۳	ضرورت موقعیت شناسی

۵۴ پیشینه تحقیق

۵۴ پیشینه داخلی

۵۹ پیشینه خارجی

جمع بندی مطالب ۵۹

فصل سوم – روش تحقیق.....

روش تحقیق ۶۲

جامعه آماری ۶۳

نمونه آماری و روش نمونه گیری..... ۶۳

ابزار پژوهش..... ۶۳

روایی ابزار..... ۶۳

روش تجزیه و تحلیل داده..... ۶۳

تحلیل محتوا..... ۶۳

روش تعیین ضریب درگیری ویلیام

رومی..... ۶۴

ارزشیابی متن..... ۶۴

ارزشیابی تصاویر و اشکال..... ۶۵

ارزشیابی

سوالات..... ۶۶ نتیجه

گیری..... ۶۷

مراحل بررسی..... ۶۷

جمله های لفظی یا حظی..... ۶۷

نحوه سنجش پایائی و روایی ابزار جمع آوری داده ها..... ۶۸

فصل چهارم – تجزیه و تحلیل و جمع آوری اطلاعات.....

سوال اول پژوهش ۷۲

در متن کتاب تفکر و پژوهش تا چه میزان به اصل فعالیت وجه شده است؟..... ۷۲

سوال دوم پژوهش ۷۷

در تصاویر کتاب تفکر و پژوهش تا چه میزان به اصل فعالیت توجه شده است؟..... ۷۷

بررسی تصاویر کل کتاب..... ۷۷

سوال سوم پژوهش: در سوال های کتاب تفکر و پژوهش تا چه میزان به اصل فعالیت توجه شده است؟..... ۷۹

فصل پنجم – بحث و نتیجه گیری.....

خلاصه پژوهش ۸۳

۱۵	محدودیت تحقیق
۱۵	پیشنهادات
۱۵	پیشنهادات کاربردی
۸۶	پیشنهادات نظری
۱۶	پیشنهاد برای تحقیقات آتی
۱۷	فهرست منابع و مآخذ
۱۷	منابع فارسی
۹۱	منابع انگلیسی
	پیوست ها

فهرست جداول

شماره جدول	عنوان
۳۲.....	جدول ۱ - ۲
۷۰.....	جدول ۱ - ۳
۷۴.....	جدول ۱ - ۴
۷۷.....	جدول ۲ - ۴
۷۹.....	جدول ۳ - ۴

فهرست نمودارها

عنوان

شماره صفحه

۷۶.....	نمودار ۴ - ۱
۷۸.....	نمودار ۴ - ۲
۸۱.....	نمودار ۴ - ۳

فصل اول

کلیات تحقیق

مقدمه

در نظام آموزش و پرورش، کتاب درسی یکی از عناصر مهم تلقی می شود که در تحقق اهداف نظام آموزشی نقش مهم و اساسی دارد. در ایران، بیشتر فعالیت های آموزشی در چارچوب کتاب های درسی صورت می گیرد و بیشترین فعالیت ها و تجربه های آموزشی دانش آموز و معلم، حول محور آن سازماندهی می شود. این واقعیت باعث شده است که صاحب نظران و پژوهشگران، بررسی محتوای آموزشی دوره های تحصیلی را با توجه به نیازهای فراگیرندگان مورد بررسی و تحلیل قرار دهند. چنین بررسی ها و تحلیل هایی به برنامه ریزان و مؤلفان کتاب های درسی کمک می کنند تا هنگام تهیه، تدوین یا انتخاب کتاب درسی برای یک دوره تحصیلی، تصمیم های صحیحی اتخاذ کنند. نوعی از تحلیل که برای برنامه ریزان درسی، مؤلفان و تصمیم گیرندگان برنامه های درسی دوره ی است. این نوع تحلیل کمک می کند تا مفاهیم، اصول، « تحلیل محتوا»، تحصیلی بسیار مفید و ضروری است نگرش ها، باورها و تمامی اجزای مطرح شده در قالب دروس کتاب، مورد بررسی عملی قرار گیرد و با اهداف برنامه ی درسی، مقایسه و ارزشیابی شود (یارمحمدیان، ۱۳۷۷).

متخصصان تعلیم و تربیت اعتقاد دارند که در هر جامع های، شکوفایی، سعادت و رشد اجتماع به کمک نظام تربیتی مترقی، علمی و سالم حاصل می آید. چنین امکانی هنگامی فراهم خواهد شد که دست اندرکاران نظام آموزشی برای دستیابی به این مهم، به برنامه ریزی سنجیده ی آموزشی و درسی دست بزنند. محتوای برنامه های درسی دربرگیرنده ی اساسی ترین خط مشی های اجرایی برای نیل به هدف های تعلیم و تربیت هستند (پورظهیری، ۱۳۷۴) محتوای برنامه های درسی همان موضوعات درسی است که از آن به عنوان وسیله ای برای رسیدن به اهداف استفاده می شود (ابری^۱، ۱۹۹۱) محتوای برنامه ی درسی، از نظر نقشی که در تحقق اهداف برنامه بازی می کند، از اهمیت خاصی برخوردار است (سلیمانپور، ۱۳۸۳) به همین دلیل لازم است در تهیه و تدوین محتوای برنامه های درسی نهایت دقت اعمال شود تا جوا بگوی نیازهای ناشی از تحولات سریع علمی، فناوری، اقتصادی و اجتماعی باشد.

از آنجایی که هدف آموزش و پرورش تفهیم مطالب و محتوای برنامه های درسی به دانش آموزان است و نیز از آنجایی که فهمیدن و درک مطالب درسی ارتباط مستقیمی با فعالیت های دانش آموزان در جریان یادگیری دارد، بنابراین محتوای برنامه های درسی باید به گونه ای طراحی و تدوین شود که شاگردان را به فعالیت وادارد، فراگیرندگان را به درگیری با متن بکشد و آنها را به تلاش متفکرانه و پژوهش ترغیب کند (سلیمانپور، ۱۳۸۳)

^۱ Obery

نوعی از تحلیل که برای برنامه ریزان درسی، مولفان و تصمیم گیران برنامه های درسی دوره تحصیلی ابتدایی بسیار مفید و ضروری است، تحلیل محتوا است. یعنی نوعی از تحلیل که کمک می کند تا مفاهیم، اصول، انگیزه ها، نیازها، نگرش ها و کلیه اجزای مطرح شده در محتوای آموزشی و پرورشی کتاب ها مورد بررسی علمی و عملی قرار گرفته و با اهداف برنامه های درسی دوره ابتدایی مقایسه شوند. در این پژوهش محتوای کتاب تفکر و پژوهش ششم ابتدایی با توجه به مؤلفه جایگاه تفکر و تعقل در برنامه درسی مورد بررسی و تحلیل قرار گرفته است.

بیان مسئله

از جمله مسائل اساسی در حوزه تعلیم و تربیت تفکر می باشد که مربیان بزرگ، چه در گذشته و چه در قرن حاضر، آن را محور اساسی تعلیم و تربیت تلقی کرده و می کنند (شریعتمداری، ۱۳۸۹) چرا که با تفکر و اندیشه درست و منطقی است که می توان درستی یا نادرستی یک گفتمان یا نوشته را مشخص کرد. تفکر یکی از مهارت‌های انسانی است که به صورت تدریجی توسعه و رشد می یابد، و با تربیت و تمرین است که می توان به این مهم دست یافت (جعفری و نوروزی، ۱۳۸۳). تفکر، عمل قاعده مند منتج، مولد و جهت دار دستگاه عقل انسان برای دست یابی به حقیقت است. در عمل تفکر، انسان بر روی اطلاعات دریافت شده و اندوخته های قبلی، کار روشمند می کند و مجهولی را به معلوم تبدیل می نماید و به حقیقتی از حقایق دست می یابد. در واقع تربیت تفکر و شکوفایی آن در وجود انسان، عامل شکوفایی خردمندی و دانایی است. چرا که تفکر استعدادی الهی است و در اثر تربیت به فعلیت می رسد (اعتصامی، ۱۳۹۰).

از دیگر مسائل مهم و مرتبط با امر تعلیم و تربیت مسئله برنامه ریزی درسی و پژوهش می باشد. با توجه به تغییرات سریع و دایمی علم و فناوری جهانی، فقط کسانی می توانند با شرایط جدید سازش یابند که با برنامه ریزی دقیق آموزش دیده و تربیت شده باشند و در زندگی خود با تفکر و اندیشه عمیق بر مشکلات غلبه نمایند. برنامه ریزی یک فرآیند تصمیم گیری سریع و در عین حال دقیق و منظم است که هر چه دقیق تر و عامدانه تر و با تفکر صورت گیرد، در عمل موفق تر جلوه می نماید. با این حال مسئله تفکر و پژوهش در عصر حاضر از نیازهای روز بوده و باید مورد توجه مربیان و مسئولین مربوطه قرار گیرد. بر همین مبنا کتابی به عنوان کتاب تفکر و پژوهش در بین گروه های درسی سال ششم ابتدایی قرار گرفته است. این کتاب به منظور آماده سازی و پرورش تفکر دانش آموزان پایه ششم در جهت یادگیری هرچه بیشتر آنها

طراحی شده به طوری که می توان زمینه پژوهش هایی را که منجر به درک تدبر تامل تفقه و بصیرت می شود را فراهم کند و در نهایت منجر به این شود که دانش آموزان در آینده رفتار حکیمانه ای از خود بروز دهند و تعاملی خردمندانه با محتوای سایر حوزه های یادگیری در دوره های تحصیلی داشته باشد . همچنین می توان گفت که ایجاد موقعیت های پرورش تفکر در برنامه های درسی به خصوص در دوره ابتدایی اهمیت بسزایی دارد چرا که در این دوره دانش آموزان از قوه یادگیری بسیار بالایی برخوردار بوده و همچنین بیشترین بهره وری متعلق به دوره ابتدایی است زیرا نقش پذیری و تربیت پذیری دانش آموزان در این دوره بیش از دوره های دیگر تحصیلی است بر این اساس برنامه درسی رویکردهای مختلفی را پیگیری می کند از جمله : تلنگری است به کنجکاوی طبیعی کودکان است و آنها را در جست و جویشان به دنبال معنا یاری می دهد . این برنامه در پی آن است که جرات و دقت اندیشمندانه کودکان را تقویت کرده و به رشد و منش تفکر که در طول زندگی به کار می آید کمک کند . با توجه به این مسئله که در عنوان برنامه درسی تفکر و پژوهش پایه ششم ابتدایی از دو واژه تفکر و پژوهش استفاده شده است این برنامه به دنبال پرورش تفکر و تعقل است که به طور فطری در کودکان وجود دارد . به طوریکه می توان گفت اهداف برنامه درسی در این دوره عبارت است از :

__ توانایی استنباط استدلال و نتیجه گیری

__ کسب صفات و ویژگی های منش تفکر

__ توانایی به گارگیری روشهای مناسب برای پاسخگویی به کنجکاوی خود در چهار عرصه ارتباط با خود خدا خاق و خلقت .(برنامه درسی ملی، ۱۳۹۰)

تفکر و تعقل در یک وجه از چهار نوع تفکر فلسفی تفکر انتقادی تفکر خلاق و تفکر همراه با مراقبه و در وجه دیگر از دو نوع عقل نظری و عملی برخوردار است که در طول دوران تحصیل قابل پی گیری است و میتوان زمینه پژوهش هایی که منجر به درک تدبر تامل تفقه و بصیرت می شود را فراهم کند و در نهایت سبب می شود تا فرد رفتار حکیمانه ای از خود بروز دهد و تعاملی خردمندانه ای با محتوای سایر حوزه های یادگیری در دوره تحصیلی داشته باشد . در قلمرو عام این حوزه ایجاد موقعیت های پرورش تفکر در برنامه درسی اهمیت بسزایی دارد . مطالعه و کتاب خوانی نقد رسانه ها یادگیری روشهای تحقیق بررسی رفتارهای فرد و رخدادهای اجتماعی داستان گویی و داستان خوانی میزگرد گفت و گو نوشتن تجربه ها و خاطرات و رخدادها بهره گرفتن از روشهای تقویت کننده مهارتهای تفکر در تمام برنامه های درسی و تربیتی از جمله این موقعیت هاست . علاوه بر این قلمرو عام تفکر قلمرو دومی نیز وجود دارد که عبارت